Freda Meissner - Blau
Zwentendorf je enoetapna zmaga?
(Osebna zgodba)

Francija, konec petdesetih let minulega stoletja. Prvi grafitni reaktorji so bili ravnokar priključeni na omrežje, navdušenje nad tehnologijo tehnološki inovativnosti naklonjenih francozov je preplavilo vso državo, vse politične stranke, vse družbene razrede.

Vladala je prava jedrska evforija: "Too cheap to meter" (prepoceni za meriti) je bil splošni slogan, neomejena energija obljuba svetu, pionirski duh, ki se ga (zaenkrat) ni dalo omajati.

Takoj po vrnitvi v Pariz po večletnem bivanju v Srednji Afriki je tudi mene prevzelo upanje. Še vedno globoko ganjena nad usodo Afrike, zlasti Konga: z viri bogata velikanska država je potonila v revščino in kaos postkolonializma.

Upala sem, da bo s to novo, smešno poceni energijo surovine končno mogoče predelati v korist avtohtonega prebivalstva države, namesto da jih izkoriščajo ameriške in evropske koorporacije.

Zato sem z velikim zanimanjem in ne brez simpatije spremljala razvoj jedrske industrije.

Vendar sem se kmalu morala otresti teh naivnih predstav. Z majhnim otrokom sem bila namesto redne službe primorana prevajati doma.
Usoda je hotela, da sem naletela na jedrsko industrijo, katere reaktorje so preko razpisa ponujali potencialnim kupcem. Njihove tehnične podatke in opise naj bi prevedla v angleščino in nemščino.

Fred Meissner-Blau

Zwentendorf nur ein Etappensieg?
(Eine persönliche Geschichte)

Frankreich, Ende der 1950er-Jahre des 20. Jahrhunderts. Die ersten Graphitreaktoren waren gerade ans Netz gegangen, die Begeisterung der technik- und gadgetfreudigen Franzosen erfasste das ganze Land, alle Parteien und Schichten.

Es herrschte geradezu eine Atomeuphorie: „Too cheap to meter“ (zu billig für Zähler) war die allgemeine Parole, grenzenlose Energie das Versprechen für die Welt, ein Pioniergeist, an dem (vorerst) nicht zu rütteln war.

Gerade nach einigen Jahren aus Zentralafrika nach Paris zurückgekehrt, wurde auch ich von den hoffnungsfrohen Aussichten gepackt. Noch tief bewegt vom Schicksal Afrikas, besonders des Kongos:

Das rohstoffgesegnete Riesenland versank in Armut und Chaos des Postkolonialismus.

So hoffte ich, dass mit dieser neuen, spottbilligen Energie endlich die Rohstoffe zum Nutzen der indigenen Bevölkerung im Land verarbeitet werden könnten, anstatt der Ausbeutung von Menschen und Ressourcen durch US-amerikanische und europäische Konzerne. Mit großem Interesse und nicht ohne Sympathie verfolgte ich daher die Entwicklung der Atomindustrie.

Doch bald sollte ich aus diesen naiven Träumereien herausgerissen werden. Mit einem kleinen Kind war ich darauf angewiesen, statt einer Berufstätigkeit Übersetzungen zu Hause zu machen.

Zufälle wollten es, dass ich dabei an die Atomindustrie geriet, welche ihrer Reaktoren per Ausschreibung potentiellen Kunden anbot. Deren technische Beschreibungen hatte ich ins Englische und Deutsche zu übersetzen.

Da bi to lahko naredila, so mi inženirji razložili kako delujejo različni deli reaktorja. Nekaj mesecev je bilo vse v redu, dokler nisem nekega dne postavila vprašanja - zdelo se mi je logično - kaj se zgodi potem z izrabljenimi gorivnimi palicami glede na njihovo visoko radioaktivno toksičnost.

Um mich dazu zu befähigen, erklärten mir Ingenieure die Funktionsweise der verschiedenen Reaktorteile. Das ging einige Monate gut. Bis ich eines Tages die – logische, so schien mir – Frage stellte, was sie mit den abgebrannten Brennstäben machten, angesichts der hohen Toxizität der Radioaktivität.

Reakcija na moje naivno vprašanje je bila nepričakovana. Eden od inženirjev je jezen zapustil prostor, drugi, prijaznejši starejši možakar, pa mi je razložil, da so to skoraj rešili. Od takrat je minilo že pol stoletja in nismo niti korak bližje dokončni, popolnoma odgovorni rešitvi!

Die Reaktion auf meine blauäugige Frage war unerwartet. Der eine Ingenieur verließ verärgert den Raum, der andere, ein freundlicher älterer Herr erklärte mir, sie seien drauf und dran, eine Lösung dafür gefunden zu haben. Ein halbes Jahrhundert ist seither vergangen und man ist keinen Schritt einer endgültigen, verantwortungsvollen Lösung näher gekommen!

Takratna razlaga je bila: gorivne palice, ki jih razrežejo roboti, se potopijo v tekoče steklo, stekleni blok prekrijejo z jeklenim ohišjem in to se zalije z debelo plastjo betona.

Die damalige Erklärung lautete: Die von Robotern zerschnittenen Brennstäbe würden in flüssiges Glas versenkt, der Glasblock mit einem Stahlmantel umgeben und dieser mit einer dicken Betonschicht umhüllt.

In potem? "V morje" je rekel. Kar poskočila sem iz stola: "Koliko let bo to držalo? Morska sol razjeda vse!" Brezbrižen odgovor: "No, ja, seveda, tega ni mogoče testirati v laboratoriju, zagotovo pa 500 let."

Und dann? „Ins Meer“, sagte er. Ich sprang auf: „Wie viele Jahre hält das? Das Meersalz korrodiert doch alles!“ Die gleichmütige Antwort:

„Nun ja, natürlich lässt sich das nicht im Labor testen, aber doch sicherlich 500 Jahre“.

Nisem mogla verjeti svojim ušesom in vzkliknila sem: "Potem pa prste stran od tega, takoj, to je pošastno, zastrupljate svet!"

Ich traute meinen Ohren nicht und rief: „Dann müssen Sie die Finger davon lassen, sofort, das ist monströs, Ihr vergiftet die Welt!“

To ni bil samo konec mojega dela za to podjetje, od tistega trenutka naprej sem predana boju proti tej nikakor ne poceni tehnologiji.
In kmalu sem spoznala, da je bil njihov mit o ustvarjanju miru in pravičnosti plod njihovih promotorjev in njihovih oglaševalskih menedžerjev in je bil v popolnem nasprotju z resničnostjo življenja.

Das war nicht nur das Ende meiner Tätigkeit, von dieser Stunde an engagierte ich mich gegen diese so gar nicht billige Technologie.

Und bald sollte ich auch begreifen, dass ihr Mythos von der Schaffung von Frieden und Gerechtigkeit den Gehirnen ihrer Promotoren und deren Werbeleitern entsprungen war und sich im krassen Gegensatz zur Lebensrealität befindet**.**

Z vsako novo jedrsko elektrarno je jedrska država bolj odkrito kazala svoj ostuden obraz. v Franciji se je razvijalo tako, kot je opisal naš prijatelj Robert Jungk.

Mit jedem neuen AKW zeigte der Atomstaat unverhohlener seine hässliche Fratze. Es wurde in Frankreich so, wie es unser Freund Robert Jungk beschrieben hatte.

Ko je bil v Creys-Malvillu končno zgrajen tako imenovani "hitri razmnoževalni reaktor" (Fast Breeder Reactor) so se zgodile prve demonstracije proti tej še bolj grozeči tehnologiji.

Als schließlich der „Schnelle Brüter“ in Creys-Malville gebaut wurde, kam es zu ersten Demonstrationen gegen diese noch bedrohlichere Technik.

In hkrati prva francoska žrtev: brutalna policija je ustrelila mladega učitelja, ki je bil med demonstranti.

Und zugleich zu ihrem ersten französischen Opfer: die brutal vorgehende Polizei erschoss einen jungen Lehrer, der sich unter den Demonstranten befand.

Takrat sem tudi izvedela, kako so delavce migrante, predvsem severnoafriške, španske in portugalske, v zameno za dobro plačilo, za približno šest tednov pošiljali v vroča (radioaktivna) območja jedrskih elektrarn. Ko so bili "obsevani", so bili izpuščeni in če so zboleli, niso imeli nobene zaščite, socialnega zavarovanja.

Damals erfuhr ich auch, wie vor allem nordafrikanische, spanische und portugiesische Wanderarbeiter auf zirka sechs Wochen für gute Löhne in die heißen Zonen der AKW geschickt wurden, bis sie „verstrahlt“ waren und entlassen wurden.

Erkrankten sie, gab es keinen Schutz, keine Sozialversicherung.

Tako je Francija postala jedrska sila. General de Gaulle je že napovedal, da bo njegova država imela atomsko silo Force de Frappe in francozi so bili ponosni, da so prva jedrska sila v Evropi, celo pred Anglijo.

So wurde Frankreich zur Atommacht. Schon General de Gaulle hatte die atomare *Force de Frappe* angekündigt und man war stolz, noch vor England die erste Atommacht Europas zu sein.

Ko smo se jeseni 1972 vrnili v Avstrijo, je bilo moje prvo vprašanje ali imamo tudi jedrske elektrarne. "Ne," je rekel Paul (Blau), moj mož, "v bližini Zwentendorfa je ena že v precej napredni fazi gradnje. Verjetno se zdaj glede tega ne da narediti nič, ker je to postala stvar vladne koalicije. Načrtovanih pa jih je še 6 (!), naslednja spet na Donavi pri Ennsu.

Als wir im Herbst 1972 nach Österreich zurückkehrten, war meine erste Frage, ob es auch bei uns AKWs gab. „Nein“, sagte Paul (Blau), mein Mann, „bei Zwentendorf ist eines in Bau und schon ziemlich weit gediehen.

Dagegen lässt sich wohl nichts mehr unternehmen, zumal es eine Koalitionsangelegenheit geworden ist. Aber es sind weitere sechs (!) in Planung, das nächste wieder an der Donau bei Enns.

Obstajajo tudi premisleki o obratu za predelavo izrabljenega jedrskega goriva; ta nesmisel je treba v naši majhni, gosto poseljeni državi preprečiti za vsako ceno."

Überlegungen gibt es auch für eine Wiederaufbereitungsanlage; dieser Unfug in unserem kleinen, dicht besiedelten Land muss unbedingt verhindert werden.“

Postopoma sem spoznala protijedrske aktiviste na Dunaju, Petra Weisha in njegovega prezgodaj umrlega soborca Gruberja, Bernda Lötscha in profesorja Tollmanna. Začele so se faze, ki jih jedrnato opisuje Fritz Witzany: intervencije, ignoriranje aktivistov in njihovih dejanj, izključitve s sestankov in povezovanje s somišljeniki.

Nach und nach lernte ich die AKW-Gegner in Wien kennen, Peter Weish und seinen viel zu früh verstorbenen Mitstreiter Gruber, Bernd Lötsch, Professor Tollmann. Die Phase, so trefflich von Fritz Witzany beschrieben, des Intervenierens, Nicht-ernst-genommen-Werdens, bei Zusammenkünften der Betreiber Hinausgeworfen-Werdens und des sich Organisierens mit Gleichgesinnten hatte begonnen.

Sprva je bila le peščica zavzetih posameznikov, navezali smo stike z ljudmi z Vorarlberga, ki so uspešno vodili kampanjo proti jedrski elektrarni Rüthi v Švici, predvsem pa z našimi nemškimi prijatelji, katerih izkušnje v boju proti jedrski elektrarni Whyl so bile za nas dragocene. Tako se je postopoma spletla mreža nasprotnikov.

Es waren anfangs eine Handvoll Engagierter, doch inzwischen gab es den Kontakt mit den Vorarlbergern, die sich gegen das AKW Rüthi erfolgreich in der Schweiz engagierten und vor allem mit den deutschen Freunden, deren Erfahrungen im Kampf gegen das AKW Whyl für uns wertvoll waren.

So baute sich nach und nach ein Netzwerk der Gegner auf.

Ko pa je v začetku poletja 1977 nastala skupina "Iniciativa avstrijskih nasprotnikov jedrskih elektrarn" in pozvala k pohodu proti Zwentendorfu in Tullna, nismo pričakovali niti tisoč tovarišev.

Dennoch, als im Frühsommer 1977 die sich inzwischen als Initiative Österreichischer Atomkraftwerks-Gegner gebildete Gruppe zum Marsch gegen Zwentendorf mit Treffpunkt Tulln aufrief, erwarteten wir keine tausend Mitstreiter.

Kakšna napaka! Na s soncem obsijanem glavnem trgu v Tullnu so bili strjeni skupaj in prihajalo je vse več ljudi s Tirolske, Predarlske, Štajerske, Salzburga in Gornje Avstrije, iz vseh zveznih dežel in Bavarske. Sprožila se je dolga procesija okoli 10 000 oseb s transparenti in slogani. Bila je pisana in vesela povorka, veselje ob tolikšnem številu udeležencev je ustvarilo zelo močan občutek solidarnosti.

Welch Irrtum! Am sonnendurchfluteten Hauptplatz von Tulln waren sie dicht gedrängt und immer mehr kamen, aus Tirol, Vorarlberg, aus der Steiermark, aus Salzburg und Oberösterreich, aus allen Bundesländern und aus Bayern.

Ein langer Zug von etwa 10.000 Menschen mit Bannern und Slogans setzte sich in Bewegung. Es war ein bunter und fröhlicher Zug, die Freude, so viele zu sein, ließ eine sehr solidarische Stimmung aufkommen.

Ko smo se končno bližali Zwentendorfu, je bilo vroče in postajalo je še bolj vroče. Pričakovali smo oster protest prebivalstva proti nam, saj so bile ljudem v Zwentendorfu dane velike obljube o donosnih službah v jedrski elektrarni in denarnem dotoku za občino.

Es war heiß und wurde immer heißer, als wir uns endlich dem Örtchen Zwentendorf näherten. Wir erwarteten einen geharnischten Protest der Bevölkerung gegen uns, waren doch den Zwentendorfern große Versprechungen für lukrative Jobs im AKW gemacht worden und Geldflüsse für den Ort.

Da, bilo jih je nekaj, večinoma moških, ki so preklinjali in godrnjali, toda na naše presenečenje je veliko domačinov stalo na svojih vrtovih in nam podajalo pitno vodo ali celo vrtne cevi, da smo se ohladili.

Ja, es waren da ein paar, meist Männer, die schimpften und grantelten, aber zu unserer Überraschung standen viele der Bewohner in ihren Gärten, reichten uns Trinkwasser oder gar die Gartenschläuche, um uns abzukühlen.

Končno smo stali pred močno zavarovano betonsko pošastjo in izrazili svoj NE, sledili so ognjeviti govori vključno z govorom Roberta Jungka.

Schließlich standen wir vor dem fest abgeriegelten Betonmonster und riefen unsere Ablehnung hinein. Zündende Reden wurden gehalten, u.a. von Robert Jungk.

Spoznavali smo se v senci kostanjev, sama sem se znašla v skupini žensk in otročkov z golimi trebuščki, živo poslikanimi s slogani "Jedrska energija! Ne. Hvala."

Im Schatten von Kastanienbäumen lernten wir einander kennen. Ich selbst geriet in eine Gruppe von Frauen und Kindern mit nackten Bäuchen, bunt bemalt mit „Atomkraft! Nein Danke!“, liefen umher.

Delili smo si, kar smo imeli za jesti in piti.

Wir teilten, was wir zu essen und trinken hatten.

Dogovorile smo se, da nadaljujemo sodelovanje. Kakšno ime naj si damo? Obravnavale smo ime "Ženske proti jedrski energiji". Druga skupina pa je že imela to ime in ob spominu na Maovo izjavo smo se zmenile za "naj cveti tisoč rož" v obliki aktivnih žensk.
Odločile smo se, da bosta naša glavna cilja na eni strani izobraževanje prebivalstva in na drugi strani politiki, ki so "odgovorni za nuklearizacijo Avstrije".

Wir beschlossen, gemeinsam weiterzuarbeiten. Was für einen Namen sollen wir uns geben? „Frauen gegen Atomenergie“ wurde erwogen. Diesen Namen hatte jedoch schon eine andere Gruppe und eingedenk des Ausspruchs von Mao stimmten wir überein „tausend Blumen blühen“ zu lassen, in Form von aktiven Frauen.

Wir beschlossen, unsere beiden Hauptziele seien einerseits die Aufklärung der Bevölkerung und andererseits Politiker, welche „für die Nuklearisierung Österreichs verantwortlich sind“.

To mi je dale idejo za ime: "Matere proti jedrski energiji". Pa ne zato, ker bi bile vse mame, ampak za politika je nepovoljno, če se do mater obnaša neprijazno, na primer tako, da jih ne sprejme ali celo vrže ven.

Das gab mir die Idee für einen Namen: Mütter gegen AKW. Nicht dass wir alle Mütter waren, aber es ist für einen Politiker von Nachteil, sich unfreundlich gegen Mütter zu verhalten, sie etwa nicht zu empfangen oder gar hinauswerfen zu lassen.

In kako aktivne smo postale! Uporabile smo svoje številne intelektualne in domišljijske sposobnosti žensk: navezale smo stike z umetniki, izprosile njihove slike, ki so se nato z drugimi donacijami prodajale na bolšjih sejmih, kar nam je prineslo potreben denar za izobraževalne letake.

Und wie wir aktiv wurden! All die vielen geistigen, phantasiereichen Fähigkeiten der Frauen wurden genutzt: Kontakte zu Künstlern wurden aufgenommen, Bilder erbeten, die dann mit anderen Spenden auf Flohmärkten verkauft wurden, was uns das nötige Geld für aufklärerische Flugblätter einbrachte.

Nadarjena grafična oblikovalka je oblikovala serijo razglednic, ki so na resen, a vesel način prikazovale jedrsko industrijo z njenimi slabostmi in nevarnostmi in na tisoče smo jih razposlale po vsej državi.

Eine begnadete Grafikerin entwarf eine Reihe von Ansichtskarten, welche ernst und heiter die Atomindustrie mit ihren Schwächen und Gefahren zeigten und von denen viele Tausend im ganzen Land herumgeschickt wurden.

Morda je bil najbolj daljnosežen rezultat naših prizadevanj z demokratične in politične perspektive ta, da so se ženske, ki so prej živele umaknjeno v svojih družinah in poklicu, naučile nagovoriti soljudi na ulici, jih pritegniti v razpravo o njihovih pogledih na jedrsko energijo in poleg informacij, ki so jih posredovale, so z vse večjo samozavestjo razvile drugačen koncept same sebe.

Vielleicht das demokratiepolitisch weitreichendste Ergebnis unserer Bemühungen war, dass Frauen, die bisher eher zurückgezogen in ihrer Familie und ihrem Beruf gelebt hatten, lernten, auf der Straße Menschen anzusprechen, sie in Diskussionen über ihre Meinung zur Atomenergie zu verwickeln und neben der Aufklärung, die sie dabei leisteten, ein anderes Selbstverständnis mit zunehmender Selbstsicherheit entwickelten.

Ko se je zvezni kancler Kreisky glede na rastočo mrežo nasprotnikov jedrske energije v državi končno odločil, da bo zagon jedrske elektrarne Zwentendorf dal na glasovanje v parlament - in za to je želel dvotretjinsko večino - se je začela divja igra političnih spletk.

Als schließlich Bundeskanzler Kreisky beschloss, angesichts der wachsenden Vernetzung der AKW-Gegner im Land, über die Inbetriebnahme des AKW Zwentendorf im Parlament abstimmen zu lassen – und sich dafür eine Zweidrittelmehrheit wünschte, begann ein wildes politisches Intrigenspiel.

Vse, kar je bilo močnega v državi, je želelo to jedrsko elektrarno: Zvezna gospodarska zbornica, Zveza sindikatov, Industrijska konfederacija, Delavska zbornica, energetika, pa tudi stranki ÖVP in SPÖ. Vendar pa je ÖVP, katere parlamentarna potrditev je bila potrebna za dvotretjinsko večino, želela delati težave kanclerju, proti kateremu na volitvah ni zmagala in je izpostavila vprašanje odlaganja izrabljenih gorivnih palic. Upravičeno glede na obravnavano temo, neupravičeno zgolj z oblastno-politične računice.

Alles, was mächtig war im Staat, wollte dieses Atomkraftwerk: die Bundeswirtschaftskammer, der Gewerkschaftsbund, der Industriellenverein, die Arbeiterkammer, die Energiewirtschaft, ÖVP und SPÖ gleicherweise.

Doch die ÖVP, deren parlamentarische Zustimmung für die Zweidrittelmehrheit notwendig war, wollte dem Kanzler, gegen den sie in Wahlen nicht aufkam, Schwierigkeiten machen und brachte die Frage der Entsorgung der abgebrannten Brennstäbe auf. Zu recht von der Sache her, zu unrecht lediglich aus machtpolitischem Kalkül.

Začelo se je navdušeno iskanje kupca. Izvedeni so bili najbolj nesmiselni poskusi, da bi ga našli: potekala so pogajanja s šahovo vlado, čigar pavji prestol se je že dolgo tresel in ki je nato moral zaprositi za azil v tujini. V pogajanjih je bil tudi Egipt (pokop pod velikimi piramidami?) in ko je

Eine aufgeregte Suche nach einem Abnehmer begann. Die unsinnigsten Versuche, einen solchen zu finden, wurden unternommen: man verhandelte mit der Regierung des Schahs, dessen Pfauenthron längst wackelte und der in der Folge auch Asyl im Ausland suchen musste. Auch Ägypten war im Gespräch (unter den Cheops-Pyramiden verscharren?) und als

vse propadlo, so se pogajali s komunistično Kitajsko, saj se je domnevalo, da ima ta država veliko peščenih puščav. Kitajci, ne neumni, so zahtevali astronomske zneske za morebitni specialni prevzem visoko radioaktivnih odpadkov, pogajanja pa so se končala neuspešno.

alles scheiterte, verhandelte man mit dem kommunistischen China.
Schließlich, so fand man, verfügen die über reichlich Sandwüsten. Die Chinesen, nicht dumm, verlangten exorbitante Preise für eine spezielle Übernahme des hoch radioaktiven Abfalls und die Gespräche endeten ergebnislos.

Prepričane smo bile, da je politično zavržno, celo zločinsko, obremeniti z visoko toksičnimi odpadki državo, po možnosti državo v razvoju, v kateri sploh ni (če kaj takega sploh obstaja!) varnega razvoja in jamstva za varno odlaganje.

Wir waren der Überzeugung, dass es politisch verwerflich ist, ja geradezu kriminell war, den Abfall einem Land, möglicherweise einem Entwicklungsland aufzubürden, in dem keinerlei Sicherheit (sofern es eine solche ü b e r h a u p t geben kann!) zur Bewachung und Verwahrung existiert. Und die Frauen der „Mütter gegen Atomenergie“ machten sich auf den Weg ins Parlament.

Pisale smo vsem poslancem in prosile za termin za sestanek glede glasovanja o Zwentendorfu.

Wir hatten an alle Abgeordneten geschrieben und um einen Gesprächstermin in Sachen Zwentendorf-Abstimmung gebeten.

Sprejela nas je skoraj tretjina, večinoma redke poslanke, Prosile smo za jasen odgovor ali bodo glasovali ZA ali NE glede zagona. Vsi so omahovali, vedno so rekli malo DA in NE hkrati. Štajerska poslanka je odkrito priznala, da o jedrski energiji ne ve ničesar, da pa je njen mož inženir in da bo zato glasovala ZA. Takrat smo sporočile, da smo pripravile veliko ploščo iz črnega marmorja, ki bo nameščena na zasebni stavbi v središču mesta, z imeni vseh, ki so glasovali ZA zagon jedrske elektrarne Zwentendorf in s tem nuklearizacijo Avstrije. To je razumljivo povzročilo zaskrbljenost in ogorčenje med poslanci, vnela se je interna razprava. Točno to smo želele.

Ein knappes Drittel empfing uns, darunter wiederum eher die wenigen Parlamentarierinnen. Wir forderten eine klare Antwort, ob sie mit JA oder NEIN zur Inbetriebnahme stimmen würden. Alle drucksten herum, immer klang es nach JEIN. Eine steirische Abgeordnete gestand freimütig, dass sie nichts von der Atomkraft verstünde, doch ihr Mann sei Ingenieur und deshalb werde sie mit JA stimmen. Da gaben wir bekannt, dass wir eine große, schwarze Marmortafel vorbereitet haben, welche an einem privaten Gebäude in der Innenstadt angebracht werden würde, mit den Namen all jener, die JA zur Inbetriebnahme vom AKW-Zwentendorf und damit zur Nuklearisierung Österreichs gestimmt hätten. Das löste verständlicherweise Betroffenheit und auch Empörung unter den Abgeordneten aus und wurde intern diskutiert. Genau was wir beabsichtigt hatten.

Vendar do glasovanja ni prišlo. Kancler Kreisky, ki je videl, da dvotretjinske večine v parlamentu ni mogoče doseči, je bil preveč moder, da bi se zadovoljil s tesno absolutno večino, se je odločil za referendum, torej za vsedržavno glasovanje o Zwentendorfu.

Doch zur entsprechenden Abstimmung kam es nicht. Kanzler Kreisky der sah, dass sich die Zweidrittelmehrheit im Parlament nicht durchsetzen ließ, doch zu klug war, um sich mit einer dünnen absoluten Mehrheit zu begnügen, beschloss, ein Referendum, also eine landesweite Volksabstimmung über Zwentendorf, abhalten zu lassen.

Takšen referendum smo zahtevali marca, a je Kreisky takrat menil, da ni mogoče dovoliti, da ljudstvo glasuje o tako zapleteni zadevi. Na vprašanje o tem je na svoj premišljen način odgovoril: "Zdaj so ljudje informirani in zato..."

Im März hatten wir eine solche verlangt, aber Kreisky meinte, man könne das Volk nicht über eine so schwierige Materie abstimmen lassen. Darauf angesprochen, meinte er in seiner nachdenklichen Art: „Jetzt haben sich die Menschen informiert und deshalb …“

Zadovoljne smo bile, da je bilo parlamentarno glasovanje umaknjeno in smo se še bolj zagnano lotile dela. Glede na skoraj prazno blagajno smo se osredotočile na pogovore s prebivalstvom, potovale po vsej državi in povsod, kjer so protijedrske skupine organizirale javna srečanja in smo predavale.

Wir freuten uns, dass damit die parlamentarische Abstimmung vom Tisch war und gingen verstärkt an die Arbeit. Angesichts ziemlich leerer Kassen konzentrierten wir uns auf Gespräche mit der Bevölkerung, reisten im Land umher und wo immer Anti-AKW-Gruppen ein Treffen mit der Bevölkerung organisierten, hielten wir Vorträge.

Na primer, avgusta, pred referendumom, sem si vzela 4 tedne neplačanega dopusta v službi pri ÖMV in kolesarila od kmetije do kmetije v radiju približno 50 kilometrov okoli Waldviertla. In bila sem ponosna, da je le eno okrožje dobilo glas ZA, ko je bil čas referenduma.

Ich nahm mir z.B. im August vor der Volksabstimmung vier Wochen unbezahlten Urlaub von meinem Job in der ÖMV und fuhr mit dem Rad von Bauernhof zu Bauernhof in einem Umkreis von zirka 50 Kilometern das Waldviertel ab. Und ich war stolz, dass es lediglich in einer einzigen Gemeinde das JA gewann, als es so weit war.

Dobile smo veliko podporo mamic, ki so pred šolami komaj čakale svoje otroke. Veliko smo se pogovarjale tudi z ženskami in moškimi na tržnicah. Vzdrževale smo stike s kritičnimi jedrskimi znanstveniki, kot so Klaus Traube v Nemčiji, Nobelovima nagrajencema Hannesom Alffvénom (Švedska) in Georgom Waldom (ZDA), ki so nas nekajkrat prišli tudi podpret v Avstrijo.

Viel Zuspruch bekamen wir von Müttern, die etwa vor Schulen auf ihre Kinder warteten. Gerne und viel sprachen wir auch mit Frauen und Männern auf Märkten. Wir hielten Kontakte zu kritischen Atomwissenschaftlern wie Klaus Traube in Deutschland, den Nobelpreisträgern Hannes Alfvén (Schweden) und George Wald (USA), der auch einige Male nach Österreich kam, um uns zu unterstützen.

Bilo je impresivno, kako hitro smo se nasprotniki jedrske energije spopadli z vsemi tehničnimi in družbenopolitičnimi problemi atomske energije, s svojo strokovnostjo so presenetile tudi ženske v naši skupini. Toda že zdavnaj smo opustili razpravo o remih (biološki ekvivalent rentgenskemu žarku), miliremih, rentgenih ali bequerelih.

Es war beeindruckend wie schnell sich Atomgegner mit all den technischen und gesellschaftspolitischen Problemen der Atomenergie auseinandergesetzt hatten und auch die Frauen in unserer Gruppe überraschten mit ihrer Sachkenntnis.

Aber längst hatten wir aufgegeben, über rem, millirem, roentgen oder bequerel zu diskutieren.

Imele smo veliko preprostejše in bolj prepričljive argumente. Na primer, ko je naš nasprotnik dejal, da je država za elektrarno porabila že 7 milijard in da je nedopustljivo zapravljanje, da je ne bi uporabljali, smo ga vprašale ali bi jedel gobe samo zato, ker so bile kupljene na tržnici po zelo visoki ceni, če bi nekdo izrazil sum ali domnevo, da bi lahko bile med njimi tudi kakšne strupene?

Viel einfachere und überzeugendere Argumente hatten wir uns zurechtgelegt. Etwa wenn unser Gegenüber meinte, der Staat habe nun schon sieben Milliarden für das Werk ausgegeben, da sei es doch unverzeihliche Verschwendung, es nicht zu nutzen, fragten wir ihn oder sie, ob sie Schwammerl verzehren würden, nur weil sie sehr teuer am Markt gekauft worden waren, wenn jemand seine Vermutung zum Ausdruck bringt, es könnte sich auch ein Giftpilz darunter befinden.

Kmete smo rade spraševale ali bi zgradili kmetijo ne da bi zagotovili prostor za gnojišče, na kar so vedno zgroženo odgovarjali nikalno.

Die Bauern fragten wir gern, ob sie einen Bauernhof bauen würden, ohne einen Platz für einen Misthaufen vorzusehen, was sie stets entsetzt verneinten.

No, radioaktivnih odpadkov še vedno ni bilo kam odložiti.

Nun, Entsorgungsplatz für den radioaktiven Mist gab es nach wie vor keinen.

O "Vladni kampanji jedrske energije", ki je kljub premoči zagovornikov vselej postala čista zmaga argumentov nasprotnikov, mi na tem mestu ni treba reči ničesar; vsekakor je tema soavtorjev te knjige.

Über die „Regierungskampagne Atomenergie“, die trotz der Übermacht der Befürworter stets zu einem eindeutigen Sieg für die Argumente der Gegner wurden, brauche ich an dieser Stelle wohl nichts zu sagen, sicherlich ist sie Thema von Ko-Autoren in diesem Buch.

Pa vendarle nekaj besed o medijih. Že od samega začetka nam je bilo jasno, da lahko vlada do določene mere obvladuje medije, pa čeprav le s ponavljajočim se, vpadljivim "pro-jedrskim" oglaševanjem. A poleg tega je bilo nekaj novinarjev, ki so bili trdno prepričani o vrednosti atomske energije, predvsem v poslovnih časopisih. Zato smo si prizadevali najti novinarje - če je bilo mogoče v vsakem časopisu -, ki bi bili z nami sočutni in ki bi jim lahko posredovali stvarno gradivo. Uspelo je v izjemni meri. Tudi mediji so bili tedaj na splošno bolj liberalni in neodvisni kot danes in "Kurier" je na primer vzpostavil rubriko za in proti, v kateri so lahko zagovorniki in nasprotniki predstavljali svoje argumente. Ker so zagovorniki po večini prihajali iz jedrskega lobija, so bili njihovi članki temu primerno odkriti in težko razumljivi.

Ein Wort jedoch zu den Medien. Es war uns von Anfang an klar, dass die Regierung bis zu einem gewissen Grad die Medien zu steuern vermag und sei es nur durch wiederholte auffallende Werbung „Pro-Atom“. Aber es gab daneben natürlich auch eine Reihe von Journalisten, die durchaus vom Wert der Atomenergie überzeugt waren, besonders in den Wirtschaftsgazetten. So war es ein Bestreben, unsererseits JournalistInnen – möglichst in jeder Zeitung – ausfindig zu machen, die vielleicht mit uns sympathisieren und die wir mit Sachmaterial versorgen können. Das gelang in einem erstaunlichen Ausmaß. Auch waren die Medien generell damals noch liberaler und unabhängiger als heute und der „Kurier“ richtete z.B. eine Pro- und eine Kontra-Kolumne ein, in der Befürworter und Gegner ihre Argumente bringen konnten. Da die Befürworter meist aus der Atomlobby kamen, waren ihre Artikel entsprechend trocken und schwer verständlich.

Nasprotniki pa smo imeli priložnost predstaviti razloge zakaj menimo da je jedrska energija napačen in celo ogrožajoč razvoj naše države in njenih prebivalcev. Seveda smo omenili tudi številne primere nesreč, ki so se že zgodile tako v ZDA kot v ZSSR in tesno povezavo atomske energije z atomskim orožjem. K informiranju prebivalstva je pripomoglo tudi več razburljivih razprav v legendarnem "Klubu 2", kjer so se srečevali nasprotniki in podporniki.

Wir dagegen sprachen über die Gründe, weshalb wir die Atomenergie für eine falsche, ja bedrohliche Entwicklung für unser Land und seine Bewohner betrachten. Und natürlich erwähnten wir die zahlreichen Störfälle, die es sowohl in den USA, wie auch in der UDSSR schon gegeben hatte und die enge Verknüpfung der Atomenergie mit der Atomrüstung. Einige spannende Diskussionen im legendären „Club 2“, wo Gegner und Befürworter aufeinandertrafen, trugen auch einiges zur Aufklärung der Bevölkerung bei.

Poleg tega so bili tu še novinarji, kot je na primer nepozabni Friedrich Graupe iz časopisa "Kronenzeitung", ki je objavil odlično brošuro o smislu in nesmiselnosti jedrske energije z izjemno prepričljivimi podatki in argumenti. Zdelo se je, da so minili dnevi, ko je novinar pred Rennerjevim inštitutom, kjer je kancler Kreisky iskal nasvet pri mednarodnih znanstvenikih (vključno z Viktorjem Weißkopfom) ob manjši demonstraciji cinično odgovoril na moje vprašanje ali bo poročal tudi o naši demonstraciji;

Daneben gab es Journalisten, wie den unvergesslichen Friedrich Graupe von der Kronen-Zeitung, der eine eigene Broschüre über Sinn und Unsinn der Atomenergie mit höchst überzeugenden Daten und Argumenten unter das Volk brachte.

Vorüber schienen die Zeiten, als ein Journalist anlässlich einer kleinen Demonstration vor dem Renner Institut, in dem sich Kanzler Kreisky von internationalen Wissenschaftern beraten ließ (unter anderem von Viktor Weißkopf) zynisch auf meine Frage, ob er auch von unserer Demo berichten würde, meinte:

"Da, gospa Meissner-Blau, če se zdaj zažgete."

„Ja, Frau Meissner-Blau, wenn Sie sich jetzt anzünden.“

Imeli smo razlog za zaskrbljenost: v tednih - celih treh mesecih - pred ljudskim glasovanjem je državo preplavila jedrska propaganda najbolj populistične vrste.

Dennoch hatten wir Grund zur Sorge: in den Wochen – im ganzen drei Monate – vor der Abstimmung war das Land zugekleistert mit Pro-Propaganda der populistischsten Sorte.

Grozilo je, da če večina glasije proti, bo izguba delovnih mest, prebivalstvo bo trpelo revščino in stisko in pomanjkanje, pričakovati bi bilo tudi "vrnitev k baklam in svečam", kot da bi Avstrijci brez jedrskih elektrarn spet postali zmrzujoči in stradajoči prebivalci jam.

Da wurde mit dem Verlust von Arbeitskräften bei einem mehrheitlichen Nein gedroht, mit Verarmung und Not, „Zurück zu Kienspan und Kerze“, als ob ÖsterreicherInnen ohne AKW wieder zu frierenden, hungernden Höhlenbewohnern, werden würden.

Morda je bilo preveč naloženo in nekateri ljudje preprosto niso več verjeli kaj jim grozi, pri drugih pa je propaganda strahu

Möglich, dass es gar zu dick aufgetragen war und manche Leute einfach nicht mehr glaubten, was ihnen da angedroht wurde, doch bei anderen wirkte die Angstpropaganda (wie sie

delovala (kot se je to zgodilo ob referendumu o vstopu Avstrije v EU: "Bolje skupaj kot sam..").

es ja auch anlässlich des Referendums für den Eintritt Österreichs in die EU tat: „Lieber gemeinsam als einsam …“)

Ko so me vprašali kako ocenjujemo svoje možnosti, sem odprto odgovorila, da bi bilo 33 odstotkov glasov proti obetaven znak glede na finančno premoč zagovornikov jedrske energije. Prispevali smo, kolikor smo lahko, iz lastnih žepov, da bi imeli vsaj en plakat po vsej državi, bilo pa je tudi veliko lokalnih pobud, ki so z veliko mero duhovitosti in domiselnosti, tako besedno kot figurativno, dokumentirale svoj odpor do jedrske energije.

Gefragt, wie die Möglichkeiten für uns einzuschätzen seien, antwortete ich wahrheitsgemäß, dass 33 Prozent Nein-Stimmen ein hoffnungsvolles Zeichen wäre, angesichts der finanziellen Übermacht der Befürworter.
Wir steuerten so viel wie möglich aus eigenen Taschen bei, um wenigstens ein österreichweites Plakat zu haben, doch daneben gab es eine Reihe örtlicher Initiativen, die mit viel Witz und Phantasie ihre Abneigung der Atomenergie in Bild und Sprache dokumentierten.

Nastala je veličastna mreža s številnimi skupinami, od fizikov, zdravnikov, gospodinj, odvetnikov, do izjemno aktivne skupine Waldviertelskih kmetov in gozdarjev.

Überhaupt hatte sich ein großartiges Netzwerk gebildet, zahlreiche Gruppen waren entstanden, von PhysikerInnen, ÄrtzInnen, Hausfrauen, JuristInnen, StudentInnen, KünstlerInnen bis zu der äußerst aktiven Gruppe von Waldviertler Bauern, Bäuerinnen und FörsterInnen.

Protestirali so predvsem proti načrtom za začasno ali trajno shranjevanje jedrskih odpadkov v granitu regije Waldviertel, dokler se nekje ne najde končno odlagališče.

Sie protestierten vor allem gegen Absichten, den Atommüll im Waldviertler Granit end- oder zwischenzulagern, bis irgendwann einmal irgendwo eine Endlagerstätte gefunden werden würde.

Dan referenduma se je vedno bolj bližal in okrepili smo pogovore z mimoidočimi na ulici, svoja predavanja ter razposlali in razdelili tisoče letakov. Celo naš pes Toufi se je sprehajal kot sendvič med dvema kartonskima plakatoma: "Zamenjam Zwentendorf za klobaso." Prišel je 5. november 1978 in začelo se je z množicami pred volišči. Bili smo preveč navdušeni, da bi čakali doma. Popoldne je bilo na Ringstrasse zelo živahno, prvi rezultati so bili okoli 17.ure. S 46 na 48n odstotkov smo se povzpeli, nismo mogli verjeti. Očitno tudi komentator na ORF ne.

Der Tag der Abstimmung rückte immer näher und wir intensivierten unsere Gespräche mit Passanten auf der Straße, unsere Vortragstätigkeit, wir versandten und verteilten tausende Flugblätter. Sogar unser Hund Toufi promenierte sich als Sandwich zwischen zwei Kartonplakaten „Tausche Zwentendorf gegen Knackwurst!“ Der 5. November 1978 war da und begann mit Schlangen vor den Abstimmungslokalen. Wir waren zu aufgeregt, um zu Hause abzuwarten. Nachmittags war die Ringstraße sehr belebt, die ersten Hochrechnungen kamen gegen 17 Uhr durch. Wir kletterten von 46 auf 48 Prozent, konnten es nicht fassen. Der Sprecher im ORF anscheinend auch nicht.

In potem je prišla najbolj neverjetna, najlepša in najbolj vesela objava: preseženih je bilo 50 odstotkov za NE,

Und dann kam die unglaubliche, schönste und freudigste Durchsage: die 50 Prozent-Marke der NEIN war überschritten, wir hatten gesiegt.

zmagali smo. Izbruhnilo je neopisljivo navdušenje. Zdelo se je, kot da smo na ulicah samo nasprotniki, vsi smo se veselili in objemali.

Ein unglaublicher Jubel brach los. Es schien, als seien nur die Gegner auf der Straße, alles lachte, fiel sich um den Hals.

Pol ure kasneje je bilo v naši dnevni sobi približno 60 naših soborcev, prihajalo jih je vedno več in zmago smo praznovali do zgodnjih jutranjih ur.

Eine halbe Stunde später befanden sich zirka 60 AKW-Gegner in unserem Wohnzimmer, es kamen immer mehr und wir feierten unseren Sieg bis in die Morgenstunden.

To je bil šok tako za vlado kot za jedrski lobi, približno tako velik kot naše veselje. Bilo je prvič, da je javnost zavrnila to, k čemur so jo silili.

Etwa gleich groß wie unsere Freude war der Schock für die Regierung und für die Atomlobby.
Das erste Mal, dass das Volk nicht wollte, wie es ihm vorgegeben war.

Kakšna dobra lekcija o demokraciji!

Welch gute Lehre in Demokratie!

Od tega trenutka naprej se mi je zdelo prebivalstvo Avstrije, ki je bilo prej precej poslušno oblastem, bolj samozavestno, spoznalo je, da ni tako nemočno, kot je vedno mislilo. Še posebej, ker je kancler svojo politično prihodnost vezal na pozitivni izid referenduma za vlado. Z grožnjo z odstopom, če bo izglasovan NE, je svoje strankarske kolege miril, naj ohranijo strankarsko disciplino. Vendar je bilo že znano, da so nekateri od njih nagnjeni k temu, da prestopijo mejo. Paul Blau je na primer ustanovil "Sozialisten gegen wentendorf" (Socialisti proti Zwentendorfu) in postal zelo nepriljubljen. Kreiskyju gre priznati, da ni le spoštoval volje ljudstva, izglasovanega NE, ampak je tudi poskrbel, da je uporaba jedrske energije za proizvodnje električne energije v Avstriji ustavno prepovedana. Mimogrede, to je bilo v parlamentu soglasno odločeno.

Von Stund an erschien mir die eher obrigkeitshörige Bevölkerung Österreichs selbstbewusster, sie hatte erfahren, dass sie nicht so machtlos ist, wie immer angenommen. Zumal der Kanzler seine politische Zukunft von einem für die Regierung positiven Ausgang des Referendums abhängig gemacht hat.

Bei einem NEIN würde er zurücktreten, hatte er gedroht, um die Genossen und Genossinnen bei der Stange zu halten.

Waren doch schon ein paar Abweichler bekannt geworden, so hatte etwa Paul Blau die „Sozialisten gegen Zwentendorf“ gegründet und sich damit nachhaltig unbeliebt gemacht.

Zu Kreiskys Ehre sei gesagt, er respektierte nicht nur das NEIN, sondern sorgte dafür, dass die Nutzung der Atomenergie zur Erzeugung elektrischer Energie verfassungsrechtlich untersagt wurde.

Das wurde im Parlament übrigens einstimmig beschlossen.

Vendar to ni preprečilo več poskusov, ki so se nato začeli predvsem s strani predsednika ÖGB (Avstrijske konfederacije sindikatov) Antona Benya, da bi izsilil ponovno glasovanje.

Es verhinderte jedoch nicht, dass auch danach mehrere Versuche, vor allem seitens des ÖGB-Präsidenten Anton Benya gestartet wurden, eine zweite Abstimmung durchzusetzen.

Nato pa se je v elektrarni Three-Mile-Island zgodila skoraj najhujša jedrska nesreča, ki je marsikaterega pred tem zagovornika jedrske energije ponovno spodbudila k razmisleku.
In vprašanje Zwentendorfa je bilo dokončno "postavljeno na led" po najbolj uničujoči černobilski katastrofi leta 1986.

Doch dann passierte der Fast-GAU in Three-Mile-Island, der auch so manche bisherige Befürworter nachdenklich stimmte.

Und endgültig wurde die Frage Zwentendorf mit dem Super-GAU in Tschernobyl 1986 aufs Eis gelegt.

Številni dobri predlogi za smiselno uporabo stavbe niso bili nikoli sprejeti, "objekt", ki ni bil nikoli radioaktiven in katerega gorivne palice so bile vrnjene dobavitelju v Nemčijo, pa se vzdržuje s precejšnjimi stroški.

Den zahlreichen guten Vorschlägen für eine sinnvolle Verwendung des Baus wurde allerdings nie nachgegangen und das „Werkl“, das nie radioaktiv war und dessen Brennstäbe an den Lieferanten nach Deutschland zurückgestellt wurden, wird für nicht wenig Geld im Stand gehalten.

In danes? Po desetletjih abstinence in neutrudnega lobiranja jedrska energija doživlja nov razvoj. Znotraj Evrope z nekaj previdnosti, naročila v Aziji cvetijo. Grozeče podnebne spremembe, ki jih povzroča človek, so čudovit izgovor za vrnitev v velike posle.

Und heute? Die Atomindustrie erfährt nach jahrzehntelanger Abstinenz und unermüdlichem Lobbying einen neuen Aufbruch. Innerhalb Europas mit einer gewissen Vorsicht, in Asien boomen die Aufträge. Die von Menschen gemachte bedrohliche Klimaveränderung ist ein schöner Vorwand, wieder groß ins Geschäft zu kommen.

Da ne omenjamo njihove vojaške različice, ki jo je ameriška vojska v obliki mini jedrskih orožij že uporabila tako v nekdanji Jugoslaviji kot v Iraku. V tej tehnologiji je veliko denarja in moči, tako za prodajalce kot za kupce. V zameno pa je zavestna grožnja radioaktivne kontaminacije našega planeta Zemlje vzeta v zakup. Ni mogoče domnevati, da se bo kitajsko prebivalstvo temu uprlo. Ni ravno prijetna misel, da se bo verjetno morala zgoditi še ena nesreča razsežnosti Černobila, da bi se ta razvoj zaustavil.

Ganz zu schweigen von ihrer militärischen Variante, die ja schon in Form von Mini-Nukes sowohl in Ex-Jugoslawien, wie im Irak von der US-Armee eingesetzt wurde. Das große Geld gepaart mit Macht liegt nach wie vor in dieser Technik, sowohl für Verkäufer wie auch für Käufer. Dafür wird die Bedrohung einer radioaktiven Verseuchung unserer Heimstätte Erde in Kauf genommen. Dass sich die chinesische Bevölkerung etwa dagegen wehren wird, ist nicht anzunehmen. Es ist kein sehr erfreulicher Gedanke, dass wohl erst wieder ein Unfall wie Tschernobyl passieren muss, um der Entwicklung Einhalt zu gebieten.

EU igra še posebej negativno vlogo v zvezi z EURATOMom in zdi se mi močno sramotno, da se je proračun za podporo EURATOMu med avstrijskim predsedovanjem Svetu potrojil, naša vlada ÖVP-BZÖ pa ni vložila niti najmanjšega prizadevanja za vzpostavitev zavezništva z drugimi državami EU brez

Eine besonders böse Rolle spielt die EU mit EURATOM und ich empfinde es als große Schande, dass ausgerechnet unter der österreichischen Ratspräsidentschaft das Förderungsbudget für EURATOM verdreifacht wurde und nicht der geringste Versuch seitens unserer ÖVP-BZÖ Regierung unternommen wurde, eine Allianz mit den anderen europäischen EU-Staaten ohne AKW zu

jedrskih elektrarn, da bi preprečila ta škandal.

Ampak kdo pravi, da bo celoten sistem, vsiljen vse bolj programirani družbi, trajal še dolgo? Duh časa, mehanizacije misli, zmaga navidezne racionalnosti? Vedno več ljudi spoznava, da vir resnice ni zgolj v tehnologiji in znanosti in se temu upirajo. Po vsem svetu se združujejo , da bi našli druge, nove poti za bolj pravično in miroljubno življenje.

Za življenje v svobodi, brez obscene potrate in razkošja ter brez enako obscene revščine in pomanjkanja.

Zavedajoč se možnosti, ki jih lahko rodi povezovanje in zavezanost podobno mislečih ljudi, sta bila kampanija proti jedrski energiji v Avstrijii in NE Zwentendorfu pomemben, obetaven in prelomen korak za našo prihodnost.

O avtorici:

Freda Meissner - Blau

Rojena 11. marca 1927 v Dresdnu. Gimnazijo je obiskovala na Dunaju in v Reichenbergu (današnji Liberec). Medicino je študirala v Frankfurtu na Mayni, sociologijo in psihologijo pa v Londonu in na Dunaju.
1962-1968 generalna sekretarka Inštituta za napredne študije in znanstvene raziskave na Dunaju.
1968-1972 delala za Unesco v Parizu.
Od leta 1973 intenzivno sodelovanje v avstrijskem ženskem združenju, okoljskem in protijedrskem gibanju.
Kandidatka za zvezno predsednico, kasneje vodja liste in predsednica stranke "Zelena alternativa" v parlamentu.
Od leta 1989 predsednica oz. častna predsednica evropske mreže ECOROPA.

schmieden, um diesen Skandal zu verhindern.

Doch wer sagt, dass das gesamte System, das einer zunehmend programmierten Gesellschaft aufgezwungen wird, noch lange hält? Der Zeitgeist, die Mechanisierung des Denkens, der Triumph einer scheinbaren Rationalität? Immer mehr Menschen erfahren, dass die Quelle der Wahrheit nicht allein in Technik und Naturwissenschaft liegt und rebellieren dagegen. In der ganzen Welt kommen sie zusammen, um andere, neue Wege für ein gerechteres und friedlicheres Leben zu finden.

Für ein Leben in Freiheit, ohne obszöne Verschwendung und Opulenz und ohne ebenso obszöne Armut und Not.

Im Wissen um die Möglichkeiten, die das Engagement Gleichgesinnter bewirken können, dafür war der Einsatz gegen die Atomenergie in Österreich und dem NEIN zu Zwentendorf ein wichtiger, hoffnungsvoller und richtungsweisender Schritt.

Zur Autorin:

Freda Meissner-Blau

Geboren am 11.3.1927 in Dresden. Besuch des Gymnasiums in Wien und Reichenberg (heute Liberec). Studium der Medizin in Frankfurt am Main, der Soziologie und Psychologie in London und Wien.

1962-1968 als Generalsekretärin am Institut für Höhere Studien und Wissenschaftliche Forschung in Wien tätig, 1968-1972 für die UNESCO in Paris tätig.

Seit 1973 intensives Engagement in der österreichischen Frauen-, Umwelt- und Anti-Atom-Bewegung. Kandidatin für das Amt des Bundespräsidenten, danach Listenführerin und Klubobfrau der „Grünen Alternative“ im Parlament.

Seit 1989 Vorsitzende bzw. Ehrenvorsitzende von ECOROPA.

Številne publikacije na teme ekologije in socialne politike.
Umrla 22. decembra 2015.

Zahlreiche Publikationen zu den Themen Ökologie und Gesellschaftspolitik.

Starb am 22. Dezember 2015

Prevod v slovenščino: Irena Belšak
V sodelovanju z: Bernhard Riepl

Freda Meissner-Blau

Zwentendorf jen vítězství jedné etapy? (Osobní příběh)

Francie, konec 50. let minulého století. První grafitové reaktory byly právě připojeny k síti, nadšení Francouzů nakloněných technicky důmyslným záležitostem zachvátilo celou zemi, všechny politické strany, všechny vrstvy.
Vládla téměř atomová euforie: „Too cheap to meter“ (příliš levné pro měření/nestojí za to měřit/zapínat elektroměr) bylo všeobecným heslem, neomezená energie slibem pro svět, pionýrský duch, který nebylo (prozatím) možno zpochybnit.
Právě po návratu do Paříže z několikletého pobytu ve Střední Africe jsem byla také já uchvácena nadějnými vyhlídkami. Cítila jsem stále v sobě hluboké pohnutí nad osudem Afriky, zvláště Konga: Obrovská země bohatá na nerostné suroviny se propadla do chudoby a chaosu postkolonialismu.
Doufala jsem, že s touto novou, směšně levnou energií by mohly být nerostné suroviny konečně zpracovávány k užitku původního obyvatelstva země, místo vykořisťování lidí a zdrojů severoamerickými a evropskými koncerny. S velkým zájmem a nikoliv bez sympatie jsem proto sledovala vývoj jaderného průmyslu.

Brzy jsem však měla být z těchto naivních představ vytržena. S malým dítětem jsem byla odkázána na to, abych místo vykonávání klasického zaměstnání dělala doma překlady.
Náhoda tomu chtěla, abych se dostala k atomovému průmyslu, který své reaktory nabízel prostřednictvím výběrového řízení potencionálním zákazníkům. Měla jsem překládat jejich technické údaje do angličtiny a do němčiny.
Abych toho byla schopna, vysvětlili mi inženýři způsoby fungování různých částí reaktoru. Několik měsíců bylo všechno v pořádku, než jsem se jednoho dne zeptala – zdálo se mi to logické -, co se dělá dále s vyhořelými palivovými tyčemi, vzhledem k jejich vysoké radioaktivní toxicitě.

Reakce na mou naivní otázku byla nečekaná. Jeden z inženýrů opustil rozzlobeně místnost, druhý, přátelský starší muž, mi vysvětlil, že už to mají téměř vyřešeno. Od té doby uplynulo půl století a nejsme ani o krok blíže definitivnímu, plně zodpovědnému řešení!
Tehdejší vysvětlení znělo: Roboty rozřezané palivové tyče se ponoří do tekutého skla, skleněný blok se zakryje ocelovým pláštěm a tento se zalije silnou vrstvou betonu.

A potom? „Do moře“, řekl. To mě zvedlo ze židle: „Kolik let to vydrží? Mořská sůl přece všechno zkoroduje!“ Lhostejná odpověď: No ano, přirozeně se to nedá testovat v laboratoři, jistě ale 500 let“.

Nevěřila jsem svým uším a zvolala jsem: „Tak to musíte od toho dát prsty pryč, okamžitě, to je monstrózní, Vy zamoříte svět!“
To byl nejen konec mé činnosti pro tuto společnost, od tohoto okamžiku jsem se angažovala proti této, v žádném případě levné technologii.

A brzy jsem také měla pochopit, že její mýtus o vytvoření míru a spravedlnosti vyšel z hlav promotérů a jejich reklamních manažerů a že se nachází v příkrém rozporu se k životní realitě.

S každou novou jadernou elektrárnou ukazoval atomový stát nepokrytě svou ohavnou tvář. Ve Francii se to vyvíjelo tak, jak nám popsal náš přítel Robert Jungk. Když byl v Creys-Malville konečně postaven takzvaný množivý reaktor (Fast Breeder Reactor), došlo k prvním demonstracím proti této ještě hrozivější technice. A zároveň k první francouzské oběti: Brutálně zasahující policie zastřelila mladého učitele, který se nacházel mezi demonstranty.

Tehdy jsem se také dozvěděla, že byli především severoafričtí, španělští a portugalští migrující dělníci za dobré platy posíláni asi na šest týdnů do horkých (radioaktivních) zón jaderné elektrárny. Když byli „ozářeni“, tak je propustili a jestliže onemocněli, neměli žádnou ochranu, žádné sociální pojištění.

Francie se tak stala atomovou velmocí. Již generál de Gaulle oznámil, že jeho stát bude disponovat atomovou *Force de Frappe* a Francouzi byli hrdí na to, že jsou ještě před Anglií první atomovou mocností v Evropě.

Když jsme se na podzim roku 1972 vrátili do Rakouska, byla první moje otázka, jestli jsou také u nás atomové elektrárny. „Ne“, řekl Paul (Blau), můj muž, „u Zwentendorfu je jedna v docela pokročilé výstavbě. Proti tomu se asi už nedá nic podniknout, protože se to stalo záležitostí vládní koalice. Ale bylo jich naplánovano ještě šest (!), další zase na Dunaji u města Enns. Existují také úvahy o zařízení na přepracování vyhořelého jaderného paliva; tomuto nesmyslu se musí v naší malé, hustě

obydlené zemi bezpodmínečně zabránit“.

Postupně jsem se seznámila s vídeňskými odpůrci atomových elektráren, s Peterem Weishem a jeho příliš záhy zemřelým spolubojovníkem Gruberem, Berndem Lötschem a profesorem Tollmannem. Fritzem Witzanym vystížně popsané faze začaly: intervenování, ignorování aktivistů a jejich počinů, vypovězení ze schůzí zástupců atomové lobby a sdružování se stejně smýšlejícími.

Zpočátku to byla hrstka angažovaných, přesto se ale mezitím vytvořil kontakt s vorarlberskými, kteří se úspěšně angažovali proti jaderné elektrárně Rüthi ve Švýcarsku, a především s německými přáteli, jejichž zkušenosti v boji proti atomové lektrárně Whyl byly pro nás cenné. Tak se postupně budovala síť odpůrců.

Když ale na počátku léta 1977 mezitím vytvořená skupina „Iniciativa rakouských odpůrců atomových elektráren” vyzvala k pochodu proti Zwentendorfu z Tullnu, neočekávali jsme ani tisíc spolubojovníků.

Jaký omyl! Tísnili se na sluncem zalitém hlavním náměstí Tullnu a stále přicházeli noví, z Tyrolska, Vorarlbergu, ze Štýrska a Horního Rakouska, ze všech spolkových zemí a z Bavorska. Dlouhý průvod o zhruba 10.000 lidí s transprenty a slogany se dal do pohybu. Byl to barevný a veselý průvod, radost z počtu zúčastněných pozvedla náladu solidarity.
Horka stále přibývalo, až jsme se konečně přiblížili k vesnici Zwentendorf. Očekávali jsme rozhodný protest obyvatelstva proti nám, vždyť přece byly obyvatelům Zwentendorfu slibována lukrativní zaměstnání v jaderné elektrárně a přísun peněz pro obec.
Ano, bylo jich několik, většinou muži, kteří nadávali a reptali, ale k našemu překvapení

postávalo mnoho místních na svých zahradách, podávali nám vodu, nebo dokonce zahradní hadice, abychom se ochladili.

Nakonec jsme stanuli před pevně uzavřeným betonovým monstrem a dovnitř křičeli své NE. Pronášely se plamenné projevy, mezi jinými hovořil i Robert Jungk.

Ve stínu kaštanovníků jsme se vzájemně poznávali. Já sama jsem se dostala do skupiny žen, kolem kterých pobíhaly děti s obnaženými břichy pestře pomalovanými hesly „Atomová energie! Ne. Děkuji“. Podělily jsme se o to, co jsme měly k jídlu a pití.
Dohodly jsme se na další společné práci. Jaké jméno jsme si měly dát? Zvažoval se název „Ženy proti atomové energii“. Toto pojmenování však už měla jiná skupina a pamětlivy Maova výroku jsme se shodly na “ať rozkvete tisíc květů” v podobě aktivních žen.
Rozhodly jsme se, že naše dva hlavní cíle jsou na jedné straně osvěta obyvatelstva a na druhé straně politici, kteří jsou „zodpovědni za nuklearizaci Rakouska.“

Tehdy mě napadlo jméno: „Matky proti atomové elektrárně“. Ne proto, že jsme všechny byly matkami, ale pro politika je nevýhodou chovat se k matkám nepřátelsky, nepřijmout je, nebo je dokonce nechat vyhodit.
A jak aktivní jsme se staly! Využily jsme veškeré své schopnosti duchovní, bohaté na představivost a fantazie žen: Navázaly jsme kontakty s umělci, vyprosily jsme si obrazy, které jsme potom s ostatními dary prodávaly na bleších trzích, což nám vyneslo potřebné peníze na osvětové letáky.
Jedna nadaná grafička navrhla řadu pohlednic, které vážně a i vesele poukazovaly na atomový průmysl s jeho slabostmi a nebezpečími, a z těchto jsme

jich tisíce rozeslaly po celé zemi. Možná, že z hlediska demokraticko-politického bylo nejrozsáhlejším výsledkem našich snah, že ženy, které dosud žily spíše v ústraní ve svých rodinách a pro své povolání, se naučily oslovovat lidi na ulici, vtáhnout je do diskuse o jejich názoru na atomovou energii a vedle osvěty, kterou při tom prováděly, rozvíjely se stoupající sebejistotou jiné pojetí sebe sama.

Když se konečně spolkový kancléř Kreisky rozhodl, že vzhledem k rostoucímu propojení odpůrců jaderné elektrárny v zemi nechá v parlamentu odhlasovat zprovoznění elektrárny ve Zwentendorfu – a přál si pro to dvoutřetinovou většinu, začala divoká politická hra intrik. Všechno, co bylo ve státě mocné, tuto atomovou elektrárnu chtělo: Spolková hospodářská komora, Odborový svaz, Svaz průmyslu, Zaměstnanecká komora, Energetika, stejně tak i strany ÖVP a SPÖ. Avšak ÖVP, jejíž parlamentární souhlas byl nutný pro dvoutřetinovou většinu, chtěla kancléřovi, proti kterému se ve volbách neprosadila, u/dělat potíže a nastolila otázku likvidace vyhořelých palivových tyčí. Oprávněně z hlediska věci, neoprávněně pouze z mocensko-politické kalkulu.
Začalo vzrušené hledání odběratele. Byly podniknuty nejnesmyslnější pokusy někoho takového najít: Jednalo se s vládou šáha, jehož paví trůn se dávno otřásal a který musel následně hledat azyl v zahraničí. V jednání byl i Egypt (zakopání pod Cheopsovými pyramidami?), a když všechno ztroskotalo, vyjednávalo se s komunistickou Čínou, neboť se předpokládalo, že tato země disponuje množstvím písečných pouští. Číňané nebyli hloupí a požadovali za případné převzetí vysoce radioaktivního odpadu astronomické sumy a jednání skončila bezvýsledně.

Byly jsme přesvědčené, že bylo politicky

odsouzeníhodné, takřka kriminální, uložit odpad v nějaké zemi, třeba rozvojové, v níž v žádném případě neexistuje (pokud vůbec něco takového může být!) bezpečný dohled a záruka nezávadnosti ukládání. A ženy ze spolku „Matky proti atomové energii“ se vydaly na cestu do parlamentu.
Napsaly jsme všem poslancům a požádaly o termín pro rozhovor ve věci hlasování o Zwentendorfu.

Přijala nás skoro třetina, z toho spíše zase těch několik málo poslankyň. Žádaly jsme jasnou odpověď, jestli by ohledně uvedení do provozu hlasovaly ANO, nebo NE. Všechny se vykrucovaly, vždy zaznělo zároveň trochu ANO i NE. Jedna štýrská poslankyně upřímně přiznala, že ničemu o atomové energii nerozumí, ale její manžel je inženýr, a proto bude hlasovat pro ANO. Oznámily jsme, že jsme připravily velkou černou mramorovou tabuli, která bude umístěna na soukromé budově v centru města se jmény všech těch, kteří hlasovali ANO pro spuštění atomové elektrárny Zwentendorf, a tím pro nuklearizaci Rakouska. To vyvolalo pochopitelně zděšení a také rozhořčení mezi poslanci a došlo k vnitřní diskusi. Přesně to jsme zamýšlely.

K příšlušnému hlasování ale nedošlo. Kancléř Kreisky, který viděl, že se dvoutřetinová většina v parlamentu nedá prosadit, byl přece příliš chytrý, než aby se spokojil s těsnou absolutní většinou, se rozhodl pro referendum, tedy pro uspořádání celostátního lidového hlasování o Zwentendorfu.
V březnu jsme takové hlasování požadovaly, ale Kreisky mínil, že nelze nechat lid hlasovat o takové složité záležitosti. Jsa na to dotázán, odvětil svým přemýšlivým způsobem: „Nyní se lidé už informovali a proto…“

Těšilo nás, že tím bylo parlamentární

hlasování shozeno ze stolu, a s větší vervou jsme se daly do práce. Vzhledem k téměř prázdným pokladnám jsme se soustředily na rozhovory s obyvatelstvem, cestovaly jsme po celé zemi a kdekoliv skupiny proti atomové energii zorganizovaly setkání s veřejností, pořádaly jsme přednášky. V srpnu jsem si před lidovým hlasováním například vzala čtyři týdny neplacené dovolené ve svém zaměstnání u ÖMV a objížděla jsem na kole od statku ke statku v okruhu asi 50 kilometrů v region Waldviertel. Byla jsem hrdá, že pouze v jedné obci vyhralo ANO, když došlo k hlasování.

Mnoho podpory se nám dostalo od matek, které zrovna čekaly na své děti před školami. Rády a hodně jsme hovořily také s ženami a muži na trzích. Udržovaly jsme kontakty s kritickými atomovými vědci jako Klausem Traubem v Německu, nositeli Nobelovy ceny Hannesem Alfvénem (Švédsko) a Georgem Waldem (USA), který také několikrát přijel do Rakouska, aby nás podpořil.

Bylo pozoruhodné, jak rychle se odpůrci atomové energie vypořádali se všemi těmi technickými a společensko-politickými problémy atomové energie, a také ženy v naší skupině překvapily svými odbornými znalostmi. Dávno jsme se ale vzdaly diskuse o remech (česky biologický ekvivalent röntgena, pozn. překl.), miliremech, roentgenech nebo bequerelech. Připravily jsme si mnohem jednodušší a přesvědčivější argumenty. Třeba když náš protívník říkal, že stát už nyní vydal sedm miliard za tu elektrárnu, že by to bylo neodpustitelné rozhazování toho nevyužít, zeptaly jsme se ho nebo jí, jestli by konzumovali houby jen proto, že byly koupeny na trhu za drahé peníze, někdo by ale vyjadřil svou domněnku, že by se mezi nimi mohla nacházet také nějaká jedovatá.

Často jsme se ptaly sedláků, jestli by si

postavili statek, aniž by plánovali hnojiště, což vždy zděšeně odmítali.

Nuže, místo pro likvidaci radioaktivního odpadu stale neexistovalo.

O „vládní kampani kolem atomové energie“, která se vždy navzdory přesile zastánců stala jednoznačným vítězstvím argumentů odpůrců, snad na tomto místě nepotřebuji nic říkat, jistě je to téma spoluautorů této knihy.

Ale přece jen slovo k médiím. Od začátku nám bylo jasné, že vláda dokáže do jisté míry řídit média, i když třeba jen opakováním nápadné reklamy „Pro atom“. Avšak vedle toho byla samozřejmě také řada žurnalistů, kteří byli naprosto přesvědčeni o hodnotě atomové energie, zvláště v hospodářských novinách. Z naší strany jsme se například snažily, pokud možno ve všech novinách, najít žurnalisty, kteří s námi možná sympatizují a které bychom mohly zásobovat fakty. To se podařilo v pozoruhodné míře. Média byla tehdy všeobecně ještě liberárnější a nezávislejší než dnes a například „Kurier“ zřídil kolonku pro a proti, v níž mohli zastánci a odpůrci přinášet své argumenty. Protože zastánci jádra pocházeli většinou z atomové lobby, byly jejich články odpovídajícím způsobem strohé a těžko pochopitelné. My jsme oproti tomu mluvily o důvodech, proč považujeme atomovou energii za špatný a ohrožující vývoj pro naši zemi a její obyvatele. Přirozeně jsme také zmiňovaly četné případy poruch, které se už objevily jak v USA, tak i v SSSR, a těsné spojení atomové energie s atomovým zbrojením. Několik napínavých diskusí v legendárním „Club 2“, kde se vzájemně setkali odpůrci a zastánci jádra, přispělo také k osvětě obyvatelstva. Vedle toho byli žurnalisté, jako nezapomenutelný Friedrich Graupe z novin „Kronenzeitung“, který zveřejnil

znamenitou brožuru o smyslu a nesmyslu atomové energie s nanejvýš přesvědčivými údaji a argumenty. Zdálo se, že jsou pryč ty časy, kdy u příležitosti malé demonstrace jeden žurnalista před Rennerovým institutem, v němž si kancléř Kreisky nechal radit od mezinárodních vědců (mj. od Viktora Weißkopfa), odpověděl cynicky na mou otázku, zda by také podal zprávu o naší demonstraci:
„Ano, paní Meissner-Blau, když se nyní upálíte."

Přesto jsme měly důvod k obavě: V týdnech – celé tři měsíce - před hlasováním byla země zahlcena pro-propagandou nejpopulističtějšího ražení.
Bylo vyhrožováno, že při většinovém Ne hrozí ztráta pracovních míst, lidé by zchudli a měli by nouzi a bídu, byl by k očekávání „návrat k louči a svíčce", jako by se Rakušané a Rakušanky bez atomové elektrárny opět stali mrznoucími, hladovějícími jeskynními obyvateli.

Možná, že to bylo příliš silně podáno a někteří lidé už jednoduše nevěřili, čím je jim tu vyhrožováno, ale přece jen u ostatních zapůsobila propaganda strachu (jak se také stalo u příležitosti referenda pro vstup Rakouska do EU: „Raději společně, než osaměle…").
Na dotaz, jak odhadujeme své možnosti, jsem odpovídala podle pravdy, že 33 procent hlasů proti by bylo nadějným znamením vzhledem k finanční přesile zastánců jádra. Přispívaly jsme ze svých peněženek tolik, kolik jsme mohly, abychom měly alespoň jeden celorakouský plakát, vedle toho ale přispívala řada místních iniciativ, které velmi vtipně a s obrovskou fantazií slovně a obrazně dokumentovaly svůj odpor proti atomové energii.

Vůbec se vytvořila velkolepá síť, vznikaly početné skupiny od fyziků, lékařů, žen

v domácnosti, právníků, studentů, umělců až po nanejvýš aktivní skupinu sedláků a lesníků z region Waldviertel.

Protestovali především proti záměrům skladovat dočasně nebo trvale jaderný odpad v žule v regionu Waldviertel, než by se někdy někde našlo konečné úložiště.

Den hlasování se stále přibližoval a my jsme zintenzivnily naše rozhovory s kolemjdoucémi na ulici, naši přednáškovou aktivitu, rozeslaly a rozdaly jsme tisíce letáků. Dokonce si náš pes Toufi vykračoval jako sendvič mezi dvěma plakáty z kartonu „Vyměním Zwentendorf za buřt!“ Přišel pátý listopad 1978 a započal se zástupy před hlasovacími místy. Byly jsme příliš vzrušeny, než abychom mohly čekat doma. Odpoledne byla ulice Ringstraße velmi živá, první předběžné odhady se objevovaly kolem 17. hodiny. Vyšplhaly jsme se ze 46 na 48 procent, nemohly jsme tomu uvěřit. Komentátor ve vysílání ORF patrně také ne.
A potom přišla neuvěřitelná, nejkrásnější a nejvíce potěšující zpráva: 50 procent pro NE bylo překročeno, zvítězili jsme. Propukl neuvěřitelný jásot. Zdálo se, jako by na ulici byli pouze odpůrci, všichni se smáli, padali si kolem krku.
O půl hodiny později se objevilo asi 60 odpůrců atomové elektrárny v našem obývacím pokoji, přicházelo jich stále více a své vítězství jsme slavili až do ranních hodin.

Jak pro vládu tak i atomovou lobby to byl škok, přibližně stejně velký jako byla naše radost. Bylo to poprvé, kdy věřejnost odmítala vykonávat to, k čemu byla tlačena.

Jak dobré ponaučení v demokracii! Od tohoto okamžiku se mi obyvatelstvo

Rakouska, které bylo dříve spíše poslušné úřadům, zdálo sebevědomější; uvědomilo si, že není tak bezmocné, jak se vždy myslelo. Zvlášť, když kancléř učinil svou politickou budoucnost závislou na pozitivním závěru referenda pro vládu. Hrozbou, že by při Ne odstoupil, vydíral své spolustraníky, aby zachovali stranickou disciplinu. Už ale bylo známo, že někteří z nich měli tendenci vybočit z řady. Tak třeba Paul Blau založil iniciativu „Sozialisten gegen Zwentendorf“ (Socialisté proti Zwentendorfu) a stal se tím velmi neoblíbeným. Ke cti Kreiskyho budiž řečeno, že respektoval nejen Ne, ale že se postaral o to, aby využití atomové energie pro výrobu elektrické energie bylo ústavně zakázáno. To bylo ostatně v parlamentu jednohlasně rozhodnuto.
Nezabránil ale tomu, že také poté bylo nastartováno několik pokusů, především ze strany prezidenta ÖGB (Rakouský odborový svaz) Antona Benya, prosadit druhé hlasování.
Ale potom došlo k téměř-nejhorší jaderné havárii v elektrárně Three-Mile-Island, která také některé dosavadní zastánce jádra podnítila k zamyšlení. A definitivně byla otázka Zwentendorfu „dána k ledu“ po nejničivější katastrofě v Černobylu v roce 1986.

Četné dobré návrhy pro smysluplné využití stavby nebyly nikdy akceptovány a „dílko“, které nikdy nebylo radioaktivní a jehož palivové tyče byly vráceny dodavateli do Německa, je za nemalé peníze udržováno.

A dnes? Atomový průmysl zažívá po desítky let trvající abstinenci a neúnavném lobbingu nový rozvoj. Uvnitř Evropy s jistou opatrností, v Asii prožívají zakázky boom. Lidmi způsobená nebezpečná změna klimatu je krásná záminka pro opětné velkolepé zapojení do dění a dalších obchodů.

Nemluvě vůbec o její vojenské variantě,

kterou už ve formě zbraně mini-nukes (miniaturní jaderné zbaně - pozn. překl.) nasadila armáda USA v bývalé Jugoslávii a rovněž i v Iráku. V této technice spočívají velké peníze spolu s mocí, jak pro prodávající, tak pro kupující. Zato se vědomě počítá s hrozbou radioaktivního zamoření naší planety Země. Že se proti tomu čínské obyvatelstvo bude bránit, nelze předpokládat. Není potěšující myšlenkou, že se snad opět musí stát nehoda jako v Černobylu, aby se nařídil zákaz vývoje.

Zvlášť negativní roli hraje EU s EURATOMem a cítím to jako velkou ostudu, že se právě za rakouského předsednictví Rady ztrojnásobil rozpočet na podporu EURATOMu a nebyl podniknut ani nejmenší pokus naší vlády ÖVP-BZÖ vytvořit alianci s ostatními státy Evropské unie bez jaderné elektrárny, aby zabránila tomuto skandálu.

Kdo ale říká, že celý systém, který je stále více programované společnosti vnucován, vydrží ještě dlouho? Duch doby, mechanizace myšlení, triumf zdánlivé racionality? Stále více lidí se dozvídá, že zdroj pravdy nespočívá jen v samotné technice a přírodní vědě, a protestuje proti tomu. Scházejí se po celém světě, aby našli jiné, nové cesty pro spravedlivější a mírovější život.

Pro život ve svobodě, bez obscénního plýtvání a opulence a bez právě tak obscénní chudoby a nouze. Vědomi si možností, jak lze dosáhnout angažovanosti stejně smýšlejících, jsme se postavili proti atomové energii v Rakousku a učinili důležitý, nadějný a směrodatný krok pro NE vůči Zwentendorfu.

K autorce:

Freda Meissner-Blau

Narozena dne 11.3.1927 v Drážďanech. Navštěvovala gymnázium ve Vídni a Reichenbergu (dnes Liberec). Studium medicíny ve Frankfurtu nad Mohanem, sociologie a psychologie v Londýně a ve Vídni. V letech 1962-68 byla generální sekretářka Institutu vyšších studií a vědeckého výzkumu ve Vídni, v letech 1968-72 činná v UNESCO v Paříži. Od roku 1973 intenzivní angažovanost v rakouském hnutí žen, hnutí pro ochranu životního prostředí a v proti-atomovém hnutí. Kandidátka na Úřad spolkového prezidenta, posléze vedoucí kandidátka a předsedkyně klubu „Zelená alternativa“ v parlamentu. Od roku 1989 předsedkyně, resp. čestná předsedkyně evropské sítě ECOROPA. Četné publikace k tématům ekologie a společenská politika.
Zemřela 22. 12. 2015

Překlad do češtiny: Hana Jílková, Ledenice, spolupráce Helga Grimmová, Třeboň, Bernhard Riepl, Kaplice